

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt

Versijnt maandelijks - Jaargang 79 - No. 9 september 1977

Officieel orgaan van de Vereniging tot bevordering der Bijenteelt in Nederland

NIEUW!! Heden uit voorraad leverbaar een volledig nieuwe serie honingetiketten in acht verschillende soorten in bijzonder fraaie uitvoering. Ook voor 250 grams verpakking.

SPECIALE AANBIEDING:

76 omniaflacons verpakt in stevige doos à f 20,50

76 opdrukdeksels à f 4,25.

af Bijenhuis, Wageningen.

IMKEROVERALLS, in diverse maten vanaf heden in voorraad.

Herenzakhorloge, met prachtig bewerkte kast. Gebrand zilver! diameter $\pm$ 45 mm. De achterkant is eveneens uitgevoerd met een bijenmotief. Te bestellen door f 202,— (inbegrepen f 3,— verzendkosten) te storten op ons gironummer 823276. De nieuwe uitvoering Spaarkast, zowel als bouw pakket en als complete kast nu leverbaar in vurehout of wervast verlijmd multiplex. „Niet duurder, wel veel beter”.

In het **Bijenhuis** bent u **welkom** op werkdagen van 8.00-12.00 uur en van 13.30-17.00 uur.

Op zaterdagmorgen zijn wij van 9.00 tot 12.00 uur geopend op 10 september, 24 september, 8 oktober en 22 oktober 1977.

Wij zijn ook aanwezig op de bijenmarkten te Ugchelen en Eerbeek.

Tegen een geringe prijsverhoging (bijdrage in de vrachtkosten) zijn onze artikelen ook verkrijgbaar bij de afdelingsdepôts:

Boerenbond-Neerbosch-Hees, St. Agnietenweg 6, Nijmegen.

Afd. Bunnik/Houten, B. Th. Barten, Koningslaan 23, Bunnik, telefoon 03405 - 17 42.

Afd. Velsen en omstreken, H. S. Homburg, Velserduinweg 165, IJmuiden. Telefoon 02550 - 2 15 30.

Depôt Achterhoek, B. Meijerman, Dwarsdijk 6, Halle. Tel. 05736 - 479.

Afd. Epe, Coöp. Novaco (Welkoop) Paasvuurweg 7, Epe. Tel. 05780 - 23 17.

Afd. Noord- en Zuid-Beveland, Chr. van der Schraaf. De Warretjes 4, Kapelle - Biezelinge - 01102 - 2901.

de heer H. Troost, Rollecaterweg 13, Nieuwleusen. Tel. 05296 - 15 80.

Depôt afd. Schouwen Duiveland. v. d. Wekken, Provinciale weg 5 Kerkwerf. Tel. 01110 - 27 89.

BIJENHUIS-WAGENINGEN

GRINTWEG 273

Algemene Bank Nederland Wageningen
rekening nr. 53.91.42.900

Postgiro 823276

(Bijenhuis)

Telefoon 08370 - 1 28 63

MAANDSCHRIFT VOOR BIJENTEELT. Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Wageningen.

Commissie van Redactie: W. Assink en H. G. Maagendans. De niet van redaktiewege geplaatste artikelen vertolken de mening van inzenders en geven niet altijd het inzicht van de redactie of het hoofdbestuur weer.

Alle stukken aan het Bijenhuis te Wageningen, ook opgaven en betaling van advertenties en speurbijtsjes. Giro 82 32 76.

BIJ ONZE OMSLAGFOTO

De heide stond er veelbelovend bij. Mooie lange scheuten en schitterend in bloei. Wil de heide nog een redelijke opbrengst geven dan zal het er na 1 september ingekomen moeten zijn, wat overigens eerder is gebeurd.

INHOUD VAN DIT NUMMER:

	blz.
Bijenteelt in West Canada, Bas Sprengers	131
Raamwerk Chr. Maillie	132
Officiële mededelingen. Verkiezing H.B.-leden	133
Bijen en Hoogspanningsleidingen. J. Sparreboom	134
Zwermen op doorreis. J. A. Zoet	134
Vliegrichting Noord? J. Gozens	135
Voor vijftig jaar. J. Koops	136
Bijenpraat. J. A. Zoet	136
Lokkorven.	138
Boekbespreking. Chr. Maillie	140
Oogst en Dracht	140
Imkersagenda	140
Jaagkieps	141
Afdelingsnieuws	142

BIJENTEELT

IN WEST CANADA

In het februari-nummer van het groentje werden door een Canadese imker een paar Nederlandse jonge imkers en imkeressen gevraagd een seizoen te komen werken op zijn bijenbedrijf. Na erg veel papieren voor werkvergunningen en dergelijke had ik het geluk een van de twee te zijn die hier uiteindelijk naar toe konden.

In het hieronderstaande artikel kunt u een gedeelte van mijn bijenervaringen lezen, en wel de voorbereidingen voor de honingooft in juli en augustus. In volgende nummers hoop ik iets te schrijven over de imkerij in de oogstperiode, een derde artikel over inwinteren en misschien als laatste iets over koninginnteelt op grote schaal.

We zitten hier in de noordelijke helft van Alberta, 100 km ten westen van Peace River. Het land is grotendeels slechts enkele jaren geleden ontgonnen, en de ontbossing gaat nog steeds op grote schaal door. Dit jaar zijn er op dit bedrijf tussen de 3000 en 3500 volken, waarvan de helft Italiaanse bijen zijn, en de andere helft Kaukasiërs. De volken staan verspreid over een gebied zo groot als de helft van Nederland, in groepen van ongeveer 40. De kasten zijn gebaseerd op het Langstroth-type, en staan met 4 op een pallet, dat gelijk als gemeenschappelijke bodem dient. Het voordeel van pallets is dat de kasten gemakkelijk te vervoeren zijn met vorkheftrucks, en de kasten staan steviger. (Belangrijk als ze erg hoog worden).

Hoewel het inwinteren hier de laatste jaren vooral in discussie is, wordt er nog voornamelijk gewerkt met z.g. package-bees, oftewel wegwerpbijen. Een package bestaat uit een klein kistje met ongeveer 2 pond bijen, plus een jonge, bevruchte moer. Ze komen voornamelijk uit Californië en kosten per stuk \$13,50 plus \$2,— vracht. Het behandelen van de package gaat als volgt:

In april komen de packages aan, en het is de bedoeling de bijen zo snel mogelijk in de kasten te krijgen. Iedere kast bestaat dan nog slechts uit een broedkamer (met donkere raten, als regel geldt, hoe donkerder de raat, hoe geschikter voor broed; dit in tegenstelling tot wat iedereen in Nederland vertelt), en moet ongeveer 20 pond honing en stuifmeel bevatten van het voorgaande jaar. De bijen worden bo-

venop de raten geschud, bespoten met een rugspuit met suikerwater, en de moer wordt vrijgelaten. Tijdens het vervoer zit de moer in een afgesloten moerhuisje, in hetzelfde kistje waarin de bijen zitten. Dan wordt de broedbak afgedekt met een jute zak, een laag isolatiemateriaal en het dak. Het vlieggaat wordt met een plankje verkleind. Gelijk de eerste dag worden de bijen gevoerd en na ongeveer een week wordt gecontroleerd of alles in orde is (moer aan de leg of niet e.d.) Twee weken later volgt weer een controle en weer worden ze gevoerd. De isolatie blijft tot eind mei op de kast. De eerste dracht begint in mei, en wel paardebloem (en hier en daar wilg). De nu nog erg kleine volkjes kunnen hierop goed opbouwen, en als alles goed gaat krijgen ze half mei de tweede broedkamer. Afhankelijk van het weer wordt er tot half juni gevoerd. In de tweede helft van juni begint hier en daar het koolzaad en verschillende soorten klaver te bloeien, maar daarover meer in het volgende nummer. Om en nabij dezelfde tijd krijgen de bijen zwermneigingen, en de enige vorm van zwermverhinderend die hier economisch haalbaar is, is zwermcellen vernietigen. Om uit te maken of een volk zwermcellen heeft of niet, wordt de tweede broedbak schuin opgetild, en worden de onderlatjes van de raampjes bekeken of daar moercellen zitten. Zo ja, dan wordt de hele kast bekeken en alle cellen weggehaald. (Als er cellen zijn, zijn er meestal ook enkele op de onderlatjes in de tweede broedbak. In hoeverre het weghalen van de zwermcellen het zwermen tegenhoudt of stopt valt natuurlijk te betwisten).

Als laatste iets over bijenziekten en vijanden. Een groot probleem vormt natuurlijk het Amerikaans vuilbroed (American Foul Brood, AFB), wat over geheel Noord Amerika verspreid is. Om deze ziekte te onderdrukken, d.w.z. voorkomen dat het de kop op steekt, wordt gebruik gemaakt van een antibioticum terramycine, wat gelijk dient tegen Europees vuilbroed en andere ziekten veroorzaakt door bacteriën. Ik heb wel de nodige twijfels over het gebruik van antibiotica op deze manier. Verder schijnt kalkbroed in opkomst te zijn, nosema vormt geen grote problemen; er moet wel gezegd worden dat de situatie in andere delen van Canada anders is. Een ander groot probleem is de schade aangericht door beren. Als een groep kasten niet afgeschermd is door schrikdraad, is de kans erg groot dat beren een flink aantal volken vernietigen op zoek naar broed (i.p.v. honing, zoals vaak gezegd wordt). Overigens loopt elke beer grote kans neergeschoten te worden; wat dat betreft is er van natuurbescherming weinig sprake. Hierbij wil ik het voor deze keer laten.

Bas Sprengers Rideau Honey Co. Hines Creek TOH 2AO Alberta, Canada

Aristaios, de vader der imkers III

Diep verslagen en in gedachten verzonken verliet Aristaios het robbeneiland en ging na de zeereis onmiddellijk terug naar de rivier Pineios om zijn moeder te vertellen wat Proteus hem had meegedeeld. Cyrene, die als zijn vader Apollo de toekomst kon voorspellen, gaf haar zoon de opdracht vier altaren op te richten voor de nimfen van Eurydice, want deze waren het die wraak op hem genomen hadden door zijn bijenstand te vernielen. Daarna moest hij vier stieren en vier koeien offeren. Als hij dan na negen dagen bij de altaren terugkwam, zou hij met eigen ogen de uitwerking van zijn boetedoening zien. Als een gehoorzame zoon deed Aristaios wat zijn moeder hem had aangeraden en offerde bovendien een vet kalf, een zwart lam en een handvol maanzaad, dat zijn de enigszins giftige zaden van de Slaapbol (*Papaver somniferum*), de plant die het symbool is van het vergeten. Het resultaat was voor hem bijzonder gunstig. Uit de kadavers van de geofferde dieren stegen zoveel bijenzwermen op, dat Aristaios er meer dan genoeg aan had om zijn stal opnieuw te vullen.

Toch bleef het noodlot hem achtervolgen. De schuld was overigens ook groot genoeg om niet in een paar dagen vereffend te kunnen worden.

Dit keer trof hem het ongeluk in zijn zoon Actaeon, die als zijn grootvader Apollo niets liever deed dan jagen. Met een koppel honden zwierf hij dagelijks door bos en veld. Tijdens zo'n wildtocht zag hij per ongeluk hoe Artemis (Diana), de godin van de jacht, en haar nimfen zich ontkleedden en een bad namen in de rivier. Actaeon bleef geboeid naar deze schoonheden kijken en waande zich onbespied, maar Artemis ontdekte hem en voelde zich diep beledigd. Hij veranderde op staande voet in een hert en werd toen door zijn eigen honden achterna gezeten en verscheurd.

Dit afgrijselijke gebeuren vond plaats op Cithaeron, dezelfde berg waar niet alleen Orpheus zijn einde vond, maar ook Actaeon's neef Pentheus. Het ergste was dat zijn moeder Autonoë daarbij betrokken was. Pentheus, de zoon van

zijn tante Agave, weigerde eveneens aan de Dionysos-feesten mee te doen. De god maakte hem daarom niet alleen waanzinnig, maar hij onderging tenslotte hetzelfde lot als Orpheus.

De Maenaden verscheurden hem en zij werden daarbij geholpen door zijn eigen moeder en haar zusters.

Aristaios verliet na de dood van zijn zoon en het misdrijf van zijn vrouw huis en haard. Hij vluchtte als het ware voor zichzelf en zijn familie en maakte reizen naar de eilanden Sicilië en Sardinë. Daarnaast bezocht hij veel streken en steden op het vasteland. Overal waar hij kwam namen de mensen zijn kennis van fruit, vee en bijen ter harte. Ook stichtte hij een eredienst om de hitte van de Hondsdagen te doen verminderen, zodat Zeus de etesiën, de koelte bringende noordelijke winden zond om het leven voor mens en dier te verlichten. Omdat deze „ontwikkelingswerker” voor die tijd werkelijk iets nieuws bracht, kreeg hij vanzelfsprekend de grootst mogelijke eer toebedeeld. Daarom stond de halfgod Aristaios volgens de schrijver Pindarus ook bekend onder de bijnamen „Beste God” en „Weldoener”.

Sommigen zien in hem een voorloper van Apollo als herdersgod en door anderen wordt hij wel geïdentificeerd met de oppergod Zeus als vegetatiegod. Zeker is dat de geregelde bijenteelt echter niet in Griekenland is ontstaan, maar dat de Grieken deze via Kreta van de Egyptenaren hebben overgenomen.

Hoe het verder met Aristaios afliep is niet bekend. Maar in ieder geval was de „stamvader der imkers” onsterfelijk en dat wil al heel wat zeggen.

Chr. Maillie, Zutphen

Red. Met deze derde aflevering over „Aristaios, de vader der imkers” sluit de Hr. Maillie dit deel van zijn serie „Raamwerk” af. Dat wil echter niet zeggen dat hij ons verder de vruchten van zijn welversneden pen zal onthouden. Gelukkig niet, maar de stof zal anders gericht zijn. Niettemin danken wij reeds nu de Hr. Maillie voor zijn bijdragen die ons inzicht hebben gegeven in een materie die voor de meesten onder ons onbekend gebied was en — hoewel zijdelings — toch behoort tot het terrein dat ons aller belangstelling heeft „De Bijenhouderij”.

OFFICIELE MEDEDELINGEN

VERKIEZING LEDEN HOOFDBESTUUR

Aan de beurt van aftreden zijn dit jaar de H.B.-leden voor de groepen Betuwe (B. Th. Kinkelaar), Drente (J. A. van Ee) Groningen (R. H. Geskes), Noordholland (Drs. P. C. Muntjeswerf) en Overijssel West (H. A. Habers).

De Hr. B. Th. Kinkelaar heeft met het oog op zijn gezondheidstoestand de wens te kennen gegeven zijn functie neer te leggen, terwijl de Hr. H. A. Habers eveneens overweegt zijn mandaat ter beschikking te stellen.

De tot genoemde groepen behorende afdelingen kunnen kandidaten stellen. De namen van de kandidaten, vergezeld van een door hen ondertekende verklaring dat zij bereid zijn een (her)benoeming te aanvaarden moeten voor of op 10 oktober bij het Bijenhuis zijn binnengekomen.

Ten aanzien van de procedure die bij de verkiezing van H.B.-leden moet worden gevolgd gelieve u art. 16 van het Huishoudelijk Reglement te raadplegen.

NOTA LANDELIJKE GEBIEDEN

Ons H.B. lid de Hr. M. W. v. d. Meulen schrijft:

Dit voorjaar is door de Regering gepubliceerd de Nota Landelijke Gebieden, die de beleidsvoornemens van de regering over ontwikkeling, inrichting en beheer van het landelijk gebied van Nederland naar voren brengt.

Waarschijnlijk zult u zich afvragen, wat wij, als imkers met dit geschrift te maken hebben.

Een reden waarom het goed is er toch naar te kijken is, dat de Minister (van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening) aan iedereen en ook aan verenigingen vraagt, om vóór 15 november a.s. reacties op die nota te geven. Een tweede en belangrijker reden is, dat de nota gaat over de spanningsvelden tussen verstedelijking, de landbouw en natuur en landschap.

Als vereniging tot bevordering der bijenteelt komen wij... ja, inderdaad in datzelfde spanningsveld.

Om deze redenen willen wij overwegen of wij als vereniging moeten reageren op deze regeringsvoornemens. Dat kan, maar alléén met uw steun.

Graag zouden we van een aantal leden, die interesse hebben voor dit onderwerp, willen vernemen of zij op zaterdag 5 november a.s. willen helpen bij het opstellen van een reactie aan de Minister.

Om u te helpen zal in het oktobernummer een kort uittreksel uit de nota, en enkele „voorzetten” voor een reactie worden gepubliceerd, terwijl hieronder een opgave volgt van de geschriften die deze nota begeleiden.

Een briefkaartje waarin u meedeelt op 5 november a.s. naar Wageningen te willen komen, kunt u sturen naar het Bijenhuis.

Literatuur:

Het belangrijkste is de nota zelf, die heet: deel 3a van

de Nota Landelijke Gebieden, die verkrijgbaar is bij de Staatsuitgeverij (prijs tot 15 november 1977: f 10,—).

Bij het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening is verschenen „Ruimte voor Groen” met een verkorte weergave van de inhoud van de Nota. Bij het Ministerie van Landbouw en Visserij is verschenen: „Het groene perspectief” met een beschouwing over landbouw en landbouwbeleid in de toekomst.

U kunt deze boekwerken bestellen maar ook proberen ze ter inzage te krijgen bij een bibliotheek, of — het is te proberen — bij het gemeentehuis.

Vrienden van Ambrosiushoeve
secr. Laan van Rassgeghem 31
Breda

Voor alle leden en donateurs:

Hiermede willen wij u reeds mededelen dat het in onze bedoeling ligt de jaarvergadering te houden op **8 oktober a.s.** Graag verwelkomen wij u op die datum in:

Café-restaurant De Engel,
Burg. Wallerweg 2,
Houten Utr. (tel. 03403 - 12 41)

De aanvang der vergadering is gesteld op 10.30 uur. De agenda met nadere gegevens zal u nog nader worden toegezonden.

Uiteraard willen wij naast de vergadering waarin u uw waardevolle suggesties naar voren kunt brengen op deze dag nog iets meer aanbieden.

In nader overleg met leden ter plaatse is een plan opgesteld om na de vergadering nog iets interessants te kunnen beleven.

Wilt u deze dag vast noteren in uw agenda?

Voor alle niet-leden en donateurs:

Vanaf deze plaats willen wij nog eens een speciaal woord richten tot al diegenen die wij nog niet hebben kunnen noteren als lid of donateur.

Via onze vereniging is de Nederlandse imkerij in staat haar (en dus ook uw) Proefbijenstand te steunen. Zoals reeds in geleken wordt deze steun door Ambrosiushoeve bijzonder op prijs gesteld.

Wat wil het voor u zeggen in een goed bijenjaar zoals we thans beleven een klein beetje van de welvaart waarin uw bijen verkeren af te laten stralen op de Proefbijenstand Ambrosiushoeve?

Doet wat u reeds langer van plan was en maak uw contributie of donatie (resp. f 20,— en f 10,— minimaal over op:

rek. nr. 14.53.12.216 t.n.v. Vrienden van Ambrosiushoeve bij de Rabo-bank te Rijsbergen (post-rek.nr. van de bank 108.21.89).

Spoedig zult u van ons horen wat er reeds gedaan is en wat de plannen zijn om Ambrosiushoeve in de toekomst verder met uw hulp te steunen.

Het bestuur

De lezer schrijft

BIJEN EN HOOGSPANNINGSLEIDINGEN

Het is kennelijk een beetje moeilijk om het verband aan te tonen tussen agressief bijengedrag en hoogspanningsleidingen. 't Lijkt er zelfs op, dat dit verband er gewoon niet is. Dat ervaar ik namelijk iedere keer als ik collega imker Van Urk hier in Meppel bezoek, die vrijwel onder de hoogspanningsleidingen imkert. Ik beoordeel zijn bijen als bepaald minder agressief dan die van mezelf en van andere imkers. Maar dat zit me niet dwars.

Wat mij de pen deed grijpen was de miskleun van de weledelgeleerde heer S. — dierenarts. Volgens de heer S. hebben dieren onder hoogspanningsleidingen een loodvergiftiging opgelopen... van de draden!

Triest is dat de heer S. niet weet dat LOOD een volmaakt ongeschikt materiaal is voor zulke leidingen — te zwak en te zwaar.

Triester wordt het als heer S. dit ondanks zijn opleiding niet heeft kunnen bevroeden.

Maar onaanvaardbaar wordt de zaak wanneer hij als gevolg van deze misser in het publiek onwaarheden gaat verkondigen. Waarvan de leidingen dan wel zijn?

De oudere zijn van koper, de nieuwere bestaan uit aluminium draden die om een stalen kern zijn geperst. De leiding is aldus sterk, licht en betaalbaar.

Nee, de enige dieren die schade ondervinden van hoogspanningsleidingen zijn vogels, die er in volle vaart tegenop vliegen en dan hun nek-wervels of andere botten breken.

Dus geen lood in de honing.

Wel dank aan de Heer Van de Ende, dat hij zijn oren goed open had!

Jaap Sparreboom,
Tuinweg 8, Meppel

ZWERMEN OP DOORREIS

Het zwermen van de honingbij is één van de meest bekende en gelijk één van de minst begrepen gedragingen van de sociale insecten. Reeds 2000 jaar geleden werd het proces door Aristoteles beschreven en ontelbare anderen zijn hem gevolgd.

Maar zelfs vandaag ligt een grondige kennis van de oorzaak van het zwermen en een volledig betrouwbare zwermverhinderingsmethode nog buiten ons bereik.

Aldus begint een artikel van de bekende onderzoeker T. Ambrose dat in *Bee World* werd geplaatst.

In deze verhandeling wordt slechts een klein deel van het totale zwermproces behandeld nl. de periode gelegen tussen het afkomen van de zwerm en het in gebruik nemen van de nieuwe woonplaats.

Het is dus geen leidraad hoe te handelen bij opkomende zwerm drift, doch meer een poging door te dringen tot het complexe samenspel van in- en externe invloeden dat uiteindelijk tot zwermen leidt en waarvoor, sinds de vijftiger jaren, een 60-tal publikaties werden geraadpleegd. Toch zult u merken dat er nog vele vragen onbeantwoord blijven die ik achteraf nog eens op een rijtje zal zetten.

Maar is het ontbreken van deze sluitende wetenschappelijke kennis niet gelijk de onuitputtelijke bron waaruit de imker een eigen denkwereldje opbouwt rond het doen en laten van zijn volken, hetgeen imkeren mede zo intens maakt?

Het afkomen van de zwerm

Dit is een geweldige gebeurtenis die elke imker eens moet hebben meegemaakt. Bij duizenden storten de bijen zich naar buiten en na korte tijd, meestal vijf tot twintig minuten, zoekt de zwerm een tijdelijke rustplaats op, waarvoor alles kan dienen, van boom of struik tot lantaarnpaal of schoorsteen.

Spoedig vormt de zwerm nu een dichte tros en beginnen speurbijen te zoeken naar een geschikte definitieve woonplaats, uit welk aanbod in de zwermtros uiteindelijk een beslissende keus wordt gemaakt.

Het feitelijke afkomen van de zwerm neemt slechts een paar minuten in beslag en hierbij wordt de onderzoeker gelijk voor de vraag gesteld of in de bijenkolonie van te voren wordt bepaald welke individuen de zwerm zullen vergezellen.

Momenteel neemt men aan dat in het volk vooraf geen selectie plaats vindt en dat het afvliegen met de zwerm voor elk individu een willekeurige keus is.

Na het vertrek van de zwerm met de oude koningin, de voorzwerm, blijven in de oude stok een deel van de bijen, broed en meerdere zwermcellen met koninginnen in verschillende stadia van ontwikkeling achter.

In de meeste gevallen zal de als eerst-geboren

maagdelijke koningin haar nog ongebooren zusters om het leven brengen (er worden hier Amerikaanse omstandigheden aangehaald d.w.z. op zwermtraagheid geselecteerde koninginnen) en vervolgens na enige tijd op bruidsvlucht gaan.

Als zij eitjes gaat leggen is het voortbestaan van het volk weer gewaarborgd met het enige verschil dat het volk nu over een jonge koningin beschikt en een verminderd aantal werksters. Soms gebeurt het echter dat nog één of meerdere nazwermen het oude volk verlaten. De eerste nazwerm kan een aantal dagen tot een week na het afkomen van de voorzwerm worden verwacht.

Waarom een volk na de voorzwerm ook nog één of meerdere nazwermen produceert is niet geheel duidelijk. Het kan zijn dat met het vertrek van de voorzwerm het overbevolkingsvraagstuk niet afdoende wordt opgelost, of dat het kleiner broednest aanleiding geeft tot een overschot aan volwassen bijen t.o.v. broed, zodat van een voortdurende overbevolking sprake is.

Het aantal individuen waaruit een zwerm bestaat loopt sterk uiteen. Een telling gebaseerd op 55 zwermen geeft een gemiddelde van 10.000 bijen met als hoogste waarde ruim 26.000, enige honderden darren en een koningin. Zoals bekend heeft de voorzwerm één bevruchte koningin, terwijl een nazwerm over meerdere onbevruchte koninginnen beschikt (dit geldt alleen voor de Europese rassen), die later uitvechten wie de koningin van het volk zal worden.

In Brazilië komen in de zwermen van hybriden, voortgekomen uit kruising van de Afrikaanse bij, *Apis mellifera adansonii* en de Europese bij, meerdere bevruchte koninginnen tegelijk voor en in zwermen van de Afrikaanse bij zelfs grote aantallen.

De zwermtijd valt gewoonlijk samen met een periode van ruime nektar- en stuifmeeldracht en er wordt algemeen aangenomen dat dit voor landen in de gematigde klimaatzone het voorjaar en vroege zomer betekent. Verschillende onderzoekers hebben echter aangetoond dat zich in de nazomer ook nog een zwerm piek voordoet.

Deze late zwermen gaan een ongewisse toekomst tegemoet, want het moet voor onmogelijk worden gehouden dat zij voor de komst van het koudere weer nog in staat zijn een doelmatig nest in te richten en zich van voldoende voedsel te voorzien.

Met de voorzwerm verlaat 30 tot 70% van de bijen de oude stok waarbij er geen overwicht bestaat van een bepaalde leeftijdsgroep, zoals aanvankelijk werd aangenomen.

Als de koningin de zwerm niet vergezelt keert

deze terug naar de woning die ze zojuist heeft verlaten. Dit gebeurt b.v. als de vleugels van de koningin zijn geknipt en zij bij haar pogingen om weg te vliegen op de grond valt.

Als aan een moederloze zwerm de toegang tot de oorspronkelijke woning wordt ontzegd zullen de bijen zich trachten in te bedelen bij elk wilde volk in de naaste omgeving.

(Wordt vervolgd)

J. A. Zoet,
Nieuw-Vennep

VLIEGRICHTING NOORD?

De Hr. J. Gozens uit Blijham (Gr.) schrijft: Als lezer van het Groentje voel ik mij wel een beetje verontrust. In no. 2 van Febr. j.l. lees ik in de Jaagkieps dat de vliegrichting Noord zou moeten zijn en dat komt me vreemd voor. M.i. en dat is me ook bijgebracht moet het juist op zon en Oost zijn net als bij de mensenwoning. U moet wel begrijpen dat dat ook op zijn droogst is. Er zal wel wat voor en tegen zijn, doch dat bijenzwermen het in rotte bomen zoeken is „noodwerk” bij gebrek aan ander onderdak. Als we b.v. een korf met wat raat midden in het veld plaatsen, helemaal zonder struiken, gaat daar vroeg of laat ook wel een zwerm in die huisvesting zoekt. Immers is het niet zo dat een zwerm de mensen haast hulpeloos om onderdak vraagt. Dat hij in een holle boom of anders in een schoorsteen of iets dergelijks trekt is en blijft bij mij noodwerk.

Toevallig is ondergetekende vroeger in het houtvak geweest en heeft bij het verhandelen van boomstammen wel eens zo'n bijennest in b.v. een spechtegat bekeken, het was vaak een dode puinhoop. Nooit zat daar b.v. honing in. Hoe die bruine beer dat tegen kwam is mij een raadsel, zonder kap ook nog! Ik wou dit maar zeggen dat het een ellendige toestand is bij winterdag in ons vochtige regenachtige landje en als dan ineens vriezende weer invalt.

Onze oosterburen hebben het ook niet altijd bij het rechte eind met „Der Bien gehört im Wald”. In elk geval moet er dan een open plaats in het bos zijn bij zo'n stelletje bijen, ook met het oog op de paring van de bijen hoog in de lucht.

Het is nu 14 februari, een temperatuur van ± 10 gr. en zonnig. De bijen vliegen door de tuin en m.l. is dat goed en ook gezond dan krijg je ze niet ziek. Wel moet je er op verdacht zijn om bij vrieskou en bij sneeuw als de zon schijnt de vlieggaten even af te schermen met een plank of een kleed. M.i. moeten de bijen fit en zonder reumathiek blijven willen we er nog wat honing van oogsten.

DE LEZER SCHRIJFT

De Hr. J. Koops te Meppel zond ons al geruime tijd geleden enkele knipsels uit het weekblad „Oostermeer - Noorderveld". Uit het artikel dat wij hieronder laten volgen blijkt dat de daarin genoemde Hr. Weites al een halve eeuw geleden op zeer geraffineerde wijze reclame voor zijn product wist te maken, maar ook dat onze vaderlandse volksdichter Koos Speenhoff zich met de kwaliteiten van de honing bezighield.

Voor de ouderen is Speenhoff natuurlijk nog een begrip. Voor de jongere generatie zij gezegd dat Speenhoff (23 okt. 1869 - 3 mrt. 1945) in 1902 debuteerde als dichter-zanger. Hij begeleidde zichzelf op de gitaar en werd al gauw beschouwd als de populairste zanger van het levenslied. Hij kwam bij een bombardement om het leven.

Voor vijftig jaar

Heden, 25 September 1925, werd door de Heer H. Weites, bijenhouder te Zuidlaren, aan onze drukkerij een flacon „lekhoning" ter beoordeling gezonden. Lonkte de blanke honing ons al tegen uit de flacon, de smaak en zuiverheid waren nog boven verwachting. In deze zgn. „lekhoning", hetwelk verkregen wordt door het laten uitlekken en uitpersen van eerste kwaliteit raathoning bevinden zich bijna in 't geheel geen raat-bestanddelen, hetgeen de smaak aanmerkelijk verhoogt, zoodat men het pure honing zou kunnen noemen.

Hieronder laten we een gedicht volgen van J. H. Speenhoff, waaruit blijkt hoe goed de honing voor allen is.

Honing eten

Menschen, menschen eet toch honing,
Eet toch zoete zonneschijn,
Laat de bij uw kok en dokter zijn.
Laat de bij uw helper zijn.
Die aan bloed-armoede lijden,
Vinden bij de honing baat;
Radicaal wordt men genezen
Door dat heerlijks uit den raat.

Door de vele vitaminen
Schenkt de bij een medicijn,
Dat aan vele zwakken, zieken
Uitkomst, heeling, hulp zal zijn.
Zoek genezing, zwakke lijdens,
Bij zo'n echt natuurprodukt,
Menschen, menschen, eet toch honing,
Als u eenige krankheid drukt.

Sterkt uw lichaam met den honing,
Maak u-zelve weerstandsterk.
Honing geeft u nieuwe krachten
Bij uw streven, bij uw werk.
't Is zoo gemakkelijk te happen,
Zonder saus en kruid gereed,
Altijd versch en altijd smakend,
Licht verteerbaar wat men eet.

Kwelt u hoest of schrapend kuchen,
Menschen, neemt den honingpot,
Reuk en smaak zijn overheerlijk,
Beiden een verrijnd genot.
Menschen, menschen eet toch honing,
's Morgens vroeg en 's avonds laat;
Kracht, gezondheid, levensvreugde,
Puurt ge uit den honingraat.

BIJENPRAAT

Reeds eerder heb ik via het Groentje aange-
drongen op matiging van de honingprijs, omdat
het wel eens zou kunnen gebeuren dat de kon-
sument ons de rug toekeert bij het steeds duur-
der worden van het produkt der bijen terwijl we
juist **nu**, in een periode van verhoogde belang-
stelling voor natuurprodukten, de basis moeten
leggen voor een blijvende vraag **in de toekomst**.
Noem het een vorm van klantenbinding. Mijns
inziens hebben de imkers dit zelf ten dele in de
hand door vast te houden aan een redelijke prijs
en zich niet te laten verblinden door de bestaan-
de verhoogde belangstelling, waarbij een hoge
prijs **nu** een sukses van korte duur zal blijken
te zijn. Daarnaast zal op ambtelijk niveau blij-
vend de aandacht moeten worden gevestigd op
de rol die de bijenteelt speelt bij de algemene
voedselvoorziening. (Bestuivingswerk fruitteelt
en voedergewassen).

Helaas lees ik uit de marktberichten nog geen
stabilisatie van de prijs, integendeel. Dat mijn
vrees niet ongegrond is mag blijken uit een
recent artikel van de heer Tonsley, redakteur
van British Bee Journal.

Door de geldontwaarding en de hoge prijs die
voor honing wordt gevraagd is de verkoop bij
de kleinhandel in het afgelopen jaar sterk te-
ruggelopen. Nadat hij nog even ingaat op sterk
aan plaats gebonden omstandigheden komt hij
tot de slotsom dat op z'n minst genomen de
honing zich tijdelijk uit de markt prijst.

Behalve een deel van het Europese vasteland
heeft ook Engeland, en dan vooral het midden
en zuiden, in hevige mate te lijden gehad van
de droogte. In deze geteisterde gebieden was
alleen de oogst van koolzaadhoning bevrede-

gend. Latere oogsten, voor zover de flora niet reeds grotendeels was afgestorven, werden volledig bedorven door grote hoeveelheden honingdauw. Alleen Noord-Engeland had voldoende regenval en de heide deed het er goed. Uit verschillende berichten is op te maken dat 1976 ook in ons land voor veel imkers een goed honingjaar is geweest, al is het moeilijk een juist beeld van de situatie te krijgen. Daarin kan verbetering komen als zich éénmaal voldoende medewerkers voor de opnieuw geïntroduceerde rubriek „Oogst en Dracht” hebben aangemeld. Ik had het geluk op een kontaktavond van de afd. Kennemerland in gesprek te komen met een ambtenaar van de Keuringsdienst van Waren, die bereid was op drie door mij geoogste soorten honing pollenanalyse te verrichten. De oogstdata waren van soort A-19/6, B-20/7 en C-8/9.

Ik had voor mezelf al uitgemaakt dat honing A afkomstig was van late Esdoorn en Cotoneaster, honing B hoofdzakelijk van Linde, Klaver en Liguster en honing C van de Symphoricarpus. Toen ik later het resultaat van onderzoek kreeg doorgebeld ontstond het volgende boeiende beeld.

- A. Esdoorn 30%, Cotoneaster 14%, **Tuinboon** 37% verder nog pollen van Geranium, Klaver en Fluitekruid (deze plant krijgt de laatste jaren weer kans van leven in wegbermen).
- B. Klaver rood en wit 34%, Honingklaver 2%, rolklaver 14%, braam 6%, liguster 8% en verder nog Koolzaad, Robinia, Esdoorn, Sneeuwbes en Spinazie.
- C. Symphoricarpus 3%, honingdauw 48% en een groot aantal niet te definiëren pollen.

Opvallend uit honing A is de grote hoeveelheid Vicia pollen. Het was echter vooral de samenstelling van honing C die mij verbaasde, omdat ik vaak met plezier heb staan kijken hoe de symphoricarpus fanatiek werd bevlogen. Geen enkele maal heb ik echter op deze heester een bij met stuifmeel gezien, zodat het aandeel van de symph. honing wel groter zal zijn dan de 3% geconstateerd aan de hand van de aanwezige pollen.

De analyse geeft dus aan welke soort pollen er in de honing voorkomen, maar hieruit mogen we niet zonder meer vaststellen dat de nektar in dezelfde percentages afkomstig is van de bloemen waarvan de pollen in de honing werden gevonden. De mogelijkheid blijft bestaan, zoals ik eerder bij honing C opmerkte, dat een plant weinig pollen en veel nektar geeft waardoor een vertekend beeld wordt verkregen. Maar ook het omgekeerde kan plaats vinden nl. een plant geeft veel pollen en weinig nektar. Maar als de bijen in de gegeven situatie in staat zijn de ho-

ningkamers geheel of gedeeltelijk vol te krijgen dan mogen we aannemen dat het grootste deel van de haalbijen de honinggevendende plant heeft bevlogen. Daarnaast is het van veel planten bekend dat ze wel stuifmeel, doch geen nektar geven, denk maar eens aan de windbloeiërs, die dus direct weggeschraapt kunnen worden uit een analyse.

Wat zou het geweldig zijn als we een centraal adres tot onze beschikking hadden waar een dergelijke analyse kon worden verricht.

Ten eerste geweldig voor de imker, omdat hij zijn bedrijfsmethode dan beter kan afstemmen op de aanwezige drachtmogelijkheden, maar tevens een collectief pluspunt omdat er dan eindelijk eens een goed beeld wordt verkregen hoe het met de drachtmogelijkheden in Nederland is gesteld en welk plantmateriaal bij voorkeur dient te worden aangeplant.

Om nog even op honing C terug te komen, de kleur was donkerbruin — de smaak bijzonder goed en het had een hoog mineralen gehalte. Tot op heden wordt er nog steeds naar deze honing door de klant gevraagd, maar helaas de voorraad was beperkt.

Minder prettig is de gangbare mening dat honingdauw ongeschikt is als wintervoedsel, maar gelukkig is de winterzit niet lang geweest en ... bij de paar mooie dagen die we reeds hebben gehad was het bij deze honingdauwvolken een bruisende activiteit.

Nu we het toch over honing hebben. In A.B.J. staat te lezen dat de wereldhoningproductie in 1976 t.o.v. 1975 met 6% is toegenomen. Deze toename komt hoofdzakelijk op rekening van de Europese landen waar, ondanks de droogte in hoogzomer, vooral in Duitsland, Frankrijk en de U.S.S.R. een aanzienlijke opbrengst werd gehaald. Ook blijven de opbrengsten in Afrika zich in stijgende lijn begeven. Dit werelddeel wordt de honingproducent van de toekomst genoemd. Voor het derde achtereenvolgende jaar was de oogst in Noord-Amerika en Canada slecht, waardoor de invoer sterk is toegenomen. Uit Nieuw-Zeeland en Australië tenslotte wordt ook een goede oogst gemeld.

Na dit internationale uitstapje terug naar bekend terrein. Honing verzoet dus de arbeid en legio zijn de manieren waarop imkers een zo goed mogelijk resultaat hopen te bereiken, tot zelfs gemiddeld 90 pond per kast van het **koolzaad**, zoals u in het februari groentje hebt kunnen lezen. Ik onderstreep het woord koolzaad, omdat de beschreven methode me voor de andere voorjaarsdracht, het fruit, vooral in onervaren handen gevaarlijk lijkt in verband met de dan nog vaak voorkomende lage temperaturen.

Iemand die volledig rekening houdt met voorjaarskou in de polder is de heer Schouten uit IJmuiden die ook jaarlijks een bezoek brengt aan

de bloeiende koolzaadvelden in de Flevopolders. Hij zette zijn methode op papier en door zijn bijzondere aanpak wil ik u die niet onthouden.

Einde april worden de volken klaar gemaakt voor de reis, waarbij er voor wordt gezorgd dat elk volk minstens de beschikking heeft over 7 à 8 ramen broed. Om zo vroeg in het voorjaar aan zoveel broed te komen wordt er verenigd (hiervoor worden de afleggers gebruikt). Bodemventilatie is verplicht. Vooral op de terugreis kan daardoor veel narigheid worden voorkomen. De volken vertrekken in de volgende opstelling van de bakken.

In de onderbak 8 ramen broed en twee raten met voer/stuifmeel; daarop een moerrooster en een lage honingkamer.

Op deze honingkamer **dubbel gevouwen kranten** en daarop weer een diepe broedbak met uitgebouwde raten. Die kranten zullen een vraagteken oproepen. Het kan in het voorjaar in de laag gelegen IJsselmeerpolders echter bitter koud zijn; voordat de hoofddracht begint hebben de bijen aan broed- en honingkamer voldoende ruimte, waarbij de kranten de temperatuur in geval van koude beter op peil houden. Als de volken eenmaal een week of 10 dagen goed hebben kunnen halen en behoefte krijgen aan meer ruimte voor honingopslag, dan nemen ze de bovenste grote bak vanzelf in gebruik door zich een weg door de kranten te vreten. Er wordt dus niets geforceerd! Een week voor het einde der dracht worden vegers gemaakt omdat tegen die tijd de zwermdrift het vaak gaat winnen van de haaldrift. Het spreekt vanzelf dat we de moertjes kortwieken alvorens op reis te gaan. Ik reken altijd op 35-40 pond per volk van het koolzaad. Aldus de heer Schouten die ik bij deze hartelijk dank zeg voor zijn beschrijving. Zoals u ziet zijn er vele wegen die leiden naar een goede oogst in de Flevo, waarbij ik het deze keer wil laten.

J. A. Zoet, Nieuw Vennep

„BEELINE“ VERHOOGT BEVRUCHTING VAN LAND- EN TUINBOUWGEWASSEN

De Hr. P. Schaap, Lawickse Allée 98 te Wageningen zond ons nevenstaand artikel over een lokmiddel voor bijen teneinde een betere bevruchting te waarborgen. Het schijnt dat proeven gedurende de laatste twee jaren in Californië genomen, goede resultaten hebben opgeleverd. Zij die geïnteresseerd zijn in dit product, hiertrent nadere inlichtingen wensen of het in ons land willen importeren dienen zich rechtstreeks te wenden tot Mr. Paul L. Hager — 1407 Almanor Court — San Jose California 95132 U.S.A.

„BEELINE“ VERHOOGT BEVRUCHTING VAN LANDBOUWPRODUCTEN

In Californië, Amerika, is een nieuw produkt op de markt, met name „BEELINE“, om bijen aan te trekken, die de bevruchting van landbouwproducten bevordert.

Gebruik van „BEELINE“ is 100% veilig en het bevat geen stoffen, die een nadelige of dodelijke werking hebben op mens, dier of plant. Geen vergunning is dus nodig om het te gebruiken.

„BEELINE“ is een poeder, oplosbaar in water en bevat essentiële voedsel elementen, zoals diverse suiker bestanddelen (lactose en sucrose), honing, proteïne en vetten, stuifmeel en vitamines.

Het trekt bijen aan, ongeveer 50% tot 100% meer bijen dan normaal, binnen 6 tot 8 uren nadat het gewas met „BEELINE“ is besproeid.

Het aantal bijen in bijenzwermen fluctueert ontzettend, tenzij ze geteeld worden door Imkers. Een groot nadeel is, dat bijen geteeld door Imkers minder agressief zijn dan wilde bijen en omdat sommige bloesems te ingewikkeld gevormd zijn, zoeken gekweekte bijen minder moeilijke bloesems uit, met het gevolg, dat de bevruchting in diverse gevallen niet voldoende doorgang kan vinden.

„BEELINE“ 's succes is gebaseerd op het vermogen om bijen aan te trekken waar het het meeste nodig is en de bijen, zowel gekweekte als wilde bijen, vast te houden voor 10 tot 14 dagen gedurende de bloeiperiode.

Met andere woorden; de potentie voor bevruchting wordt verhoogd.

Proeven genomen de laatste 2 jaren hebben uitgemaakt, dat de produktie 45% is toegenomen.

LOKKORVEN

't Was eind augustus, al weer vele jaren geleden, dat ik vanwege het mooie weer eens heel vroeg uit de veren was. Onder die omstandigheden is het altijd moeilijk de verleiding te weerstaan even per fiets naar de bijen te gaan kijken, die toen in Assel, achter Westerwolde op de heide waren geplaatst.

In die dagen, ik werkte zowel met kasten als korven, stond ik samen met een aantal korfimmers uit de omgeving van Uddel en Garderen, met mijn volken op een mooi plekje bij de Regbergen.

Na aankomst, 't was omstreeks 6 uur in de ochtend en de zon begon al te werken, „schooten“ de bijen al uit de kast.

Alles stond er goed bij en er werd al druk gevlogen. Ik had nog tijd te over en slenterde wat langs de bosrand, op zoek naar stenen.

Een van mijn honingklanten verzamelde nl. stenen en daar hij in deze contreien, naar hij vertelde, een echte stenen bijl had gevonden, kon ik het niet laten hier regelmatig rond te struinen, op zoek naar een dergelijke gouden vondst. Ik zal wel meer bijoloog dan keioloog geweest zijn, in ieder geval, voor mij waren al die keien hetzelfde.

Tussen de bomen van de bosrand lopende viel mijn oog in eens op een vreemd voorwerp, dat zich enkele meters boven de grond in een dicht benaalde denneboom bevond. Dichterbij gekomen, ontwaarde ik daar tot mijn niet geringe verbazing een flinke schepkorf, die met een haak aan een boomtak was bevestigd. Daar deze den een redelijk goede klimboom was, kostte het weinig moeite dit geheimzinnige gebeuren van nabij te bekijken. Al gauw bleek, dat het geen lege korf was; hij bevatte een flink volk, een zwerm, die al aan de bouw was.

Een of andere smiecht had hier aan de bosrand, vlak bij de andere volken, keurig verscholen in een dichte den, een lokkorf geplaatst, en... met succes!

Het is onbegrijpelijk hoe speurbijen in staat zijn zo'n mooi plekje te ontdekken en hoe goed een bijeman zijn eigen en vooral andermans immen schijnt te kennen.

Mijn oude stropersbloed kwam weer op temperatuur en met behulp van een paar trekjes aan mijn pijp werd het volk tot kalmte gemaand, waarna de korf weldra op de begane grond stond.

Mijn rode zakdoek was net groot genoeg om hem op te doeken en zo ging de korf achter op de fiets mee naar huis.

Aldus werd een mooi reserve volkje versierd.

Hoewel ik nadien de bomen in die bosrand scherp in de gaten hield en menigmaal een praatje maakte met die andere imkers, bleef het een geheim, wie die bijenlokker was.

Toch kwam de oplossing.

Verleden jaar, toen de heide er zo arbarmelijk slecht voor stond, haalde ik bij een van de houtschoolbranders aan de Aardhuusweg in Uddel een zak met houtschool, waar ik met een jongeman over „de bjele an de praot” kwam. In de loop van het gesprek vroeg hij mij even mee te gaan om zijn stal met vierkante en ronde korven te bekijken; juist in die dagen werden de volken gereed gemaakt voor de heide. Bij zijn stal aangekomen hoorden we enige bedrijvigheid in een schuur er naast, waar een oudere man bezig was met zijn korven.

Hij had er een onder handen, die hij aan de binnenzijde met een bruine substantie bewerkte. Op mijn vraag, wat dat voor spul was, antwoord-

de hij, dat het verzamelde kithars (propolis) was, opgelost in geest van salmiak.

Ik bevroedde al gauw wat hier gaande was en kon mijn nieuwsgierigheid nauwelijks bedwingen. Naar het doel hiervan informerende, zweeg de oude baas, waarop zijn zoon zich geroepen voelde uitleg te geven.

Hij vertelde, dat zijn vader een lokkorf maakte, die aldus bewerkt, bij de bijen, verscholen in de heide werd opgesteld of in de buurt in een boom werd opgehangen.

Zijn vader nam nu het woord over, waarop ik ingewijd werd in de geheimen van het maken en opstellen van lokkorven.

Jaarlijks „redde” hij op deze wijze minstens één zwermpje, want de lokkorf was natuurlijk uitsluitend voor „afvliegers” van zijn eigen volken. Op de vraag of een dergelijke lokkorf nooit door een ander werd meegepikt, vertelde hij, dat enkele jaren geleden er een uit een boom was gestolen. Dat was een smerige streek, zei de oude biejeman verstoord.

Red. Het plaatsen van lokkorven is een misselijke en afkeurenswaardige manier om zich meester te maken van andermans zwermen. Of dit de juiste methode is om dit euvel te bestrijden is echter ook aanvechtbaar.

BOEKAANKONDIGING

HERUITGAVE VAN J. G. DE ROEVER: „BIJEN EN BIJENHOUDEN”, AANGEVULD MET EEN REGISTER. REGISTER LOS VERKRIJGBAAR

In november 1977 verschijnt de tweede druk van De Roever: „Bijen en bijenhouden”. Deze herdruk is uitgebreid met een uitvoerig register en voorzien van een nieuwe inleiding.

De helder geschreven, uitvoerige tekst gaat vergezeld van een zeer groot aantal foto's en afbeeldingen.

Dit aantrekkelijke boek, met zeer vaardige pen en met grote vakkennis geschreven, daarbij overvloedig geïllustreerd, is nog steeds een gewaardeerde aanwinst voor de boekenkast van elke imker en fruitteiler.

Maar ook de leek zal dit wonderlijke boek, wetenschappelijk geheel verantwoord, dat zich als een roman laat lezen, gaarne bezitten.

Prijs f 62,50. Register f 5,—.

UITGEVERIJ KONSTAPEL, POSTBUS 1439, GRONINGEN.

Voor de wijze van bestellen, zie advertentie in dit nummer.

BOEKBESPREKING

Wie dr. Hinshaw Patent is weten wij niet, maar naar de titel van haar onlangs verschenen boekje „De taal der insecten” te oordelen nemen wij voorlopig aan dat zij entomologe zal zijn. Op een koele, ongeïnteresseerde wijze die doet denken aan het ontleedmes en de steriele kilheid van een laboratorium tracht de schrijfster in het spoor van succesvolle voorgangers een beeld op te roepen van de wonderwereld der insecten. Wat zij echter mist is de warmte, de bewogenheid en vooral de verwondering om haar verslag voor de leek boeiend te maken. Die handicap wordt nog groter door het ontbreken van een vlot leesbare schrijftant. In ellenlange alinea's worden de hoofdzinnen steeds onderbroken door bijzinnen en toevoegingen, zodat een verwrongen en moeilijk te begrijpen geheel ontstaat, waarvan men het idee krijgt dat het voortkomt uit taalkundig onvermogen of dat er aan de tekst zoveel gesleuteld is dat de frisheid van het origineel verdween in een stortvloed van rode correctieinkt.

De bekende bioloog dr. IJsseling is dat bij de vertaling blijkbaar ontaand, want hij volgde de Amerikaanse tekst zo letterlijk dat hij de fouten en passant meenam. Het zou voor hem toch mogelijk moeten zijn geweest de Nederlandse uitgave van iets meer verve te voorzien en in ieder geval hinderlijke stijl- en taalfouten te vermijden, gevoegd bij een overmatig gebruik van de vergrotende en de overtreffende trap waar dat niet nodig is en een inconsequente interpunctie (wel komma's waar ze overbodig zijn en niet waar ze horen).

Het boekje handelt hoofdzakelijk over de communicatie-systemen van sociale insecten en is een goedbedoelde poging in kort bestek veel te willen meedelen.

Daarbij bestaat het gevaar weinig grondig en veel oppervlakkig weer te geven. In die bekende fuik is Dorothy Patent prompt terecht gekomen. Een voorbeeld daarvan is de uitermate ingewikkelde kwestie van de invloed die het gepolariseerde licht heeft op bijv. de oriëntering van bijen. De schrijfster huppelt hier echter met groot gemak overheen, waarschijnlijk in de veronderstelling dat de doorsnee-lezer alle noodzakelijke principes wel bekend zullen zijn. Bij andere onderwerpen put zij zich juist uit om „oeroude” en dus vrijwel nutteloze informatie over te brengen. Gelukkig breekt mevrouw Patent in het hoofdstuk over de honingbij een lans voor Von Frisch en doet terecht niet mee aan het koor van criticiasters die deze integere wetenschapper van zijn verdiende voetstuk trachten te stoten. Voor het overige bevat ook deze paragraaf weinig nieuws en waar het even interessant gaat worden ontbreken de vereiste gegevens om de vermelde experimenten goed te kunnen volgen. Bevreemdend is dat de deskundige vertaler de aanduiding „carnolian” ongewijzigd overnam. Prof. von Frisch werkte echter niet met Carnolians, maar met doodgewone Carnica's!

Zoals langzamerhand de gewoonte schijnt te worden bij dit soort uitgaven ontbreekt ook nu weer een trefwoorden-register. Uiterlijk en verzorging van het werkje zijn uitstekend, waarbij vooral het illustratiemateriaal respect afdwingt.

Dr. Dorothy Hinshaw Patent „De taal der insecten” (How insects communicate, 1975), vert. dr. M. A. IJsseling; uitg. Hollandia b.v., Baarn, 1977; 134 p., 39 aff.; prijs f 15,90.

Chr. Maillie, Zutphen

Oogst en Dracht

Ook dit jaar zijn de volken uit de boomgaarden in de Beemster zonder nektar in de honingkamers terug gekomen. Elders, waar op een ondersteunende dracht van Esdoorn, Paardekastanje en/of andere vroege bloeiers gerekend kon worden, werd een oogst gemeld van 20 tot 25 pond.

Als aanvullende drachtbron mag ook worden genoemd de opvallend grote hoeveelheid Herik langs slootranden en op verwilderde terreinen, waarmee het binnen drie weken kristalliseren van de voorjaars honing lijkt te zijn verklaard.

Het koolzaad in de Flevo gaf volgens informatie een redelijke tot zeer goede opbrengst. Afhankelijk van de volksterkte en de manier van imkeren schommelde de oogst tussen de 20 en 50 pond per volk.

Het voorjaar en de voorzomer werden gekenmerkt door veelal noordelijke wind met dientengevolge weinig neerslag en een lage luchtvochtigheid. Voorwaar geen gunstige omstandigheden om de nektargift op gang te brengen.

Aanvankelijk stond de Linde dan ook droog. Pas later, tijdens enige dagen drukkend warm weer „liep de Linde” en waren de bekende kleverige kringen onder de bomen te zien. Harde wind en regen maakten echter snel een eind aan imkersvisioenen.

Door intensief maaien van plantsoenen kreeg de Klaver weinig gelegenheid een bijdrage te leveren als nektarleverancier. De Liguster, begin juli in bloei gekomen, is echter zeer druk bevlogen (bleek-geel stuifmeel, vaak rafelig aan de poten), zodat de totaaloogst zomerhoning uiteenloopt van 15 tot 30 pond. De jonge moertjes zijn vlot aan de leg gekomen zonder noemenswaardige moeilijkheden.

J. A. Zoet

ONZE IMKERSAGENDA

17 sept. Honing- en Bijenmarkt, Ugchelen.

24 sept. Honing- en Bijenmarkt, Eerbeek.

UIT DE JAAGKIEPS

KRUISINGEN OF ZUIVER RAS ?

De laatste jaren is de gedachtenwisseling over bijenrassen opnieuw opgelaaide. Daarbij haalt men vaak zeer belangrijke dingen door elkaar, zonder welke een zakelijke en vruchtbare gedachtenwisseling onmogelijk is. Aan de ene kant komt men met algemene veronderstellingen aandragen, zonder te vermelden op welke nauwkeurige en door anderen herhaalbare proeven deze veronderstellingen berusten. Aan de andere kant generaliseert men vaak veronderstellingen, zoals „de Carnica is een trage broedster en ze is niet geschikt om sterke volken op te bouwen.” Of: „Alleen door kruisingen krijg je sterke wintervolken en kan je op een honing-oogst van de voorjaarsdracht rekenen.”

Zo begint een artikel van de bekende heren Ruttner in Adiz november 1976. Ze vervolgen: De vraag, op welke Carnica die uitspraken slaan en op welke omstandigheden (van klimaat en dracht), vergeet men daarbij te stellen. Maar een bijenvolk is geen machine. Het is een levend organisme, dat in voortdurende wisselwerking staat met zijn omgeving. Welk antwoord een bijenvolk geeft op die van buiten komende invloeden (of welke antwoorden het **in staat** is daarop te geven), daarvan hangt ten slotte de levenskracht en de produktiviteit van het volk af.

De heren Ruttner namen een vrij eenvoudige proef om ons ervan te overtuigen, dat de problemen niet zo simpel liggen als we gewoonlijk aannemen.

Ze stelden daarvoor te Lunz am See 20 volken op. Tien daarvan waren carnica's. De 10 andere waren verkregen door dochters van een Buckfastkoningin op een bevruchtungsstation te laten bevruchten door carnica-darren.

Maar in Oberursel in de Taunus stelden ze óók 20 volken op en die waren van dezelfde afstamming als die te Lunz am See, dus 10 volken met carnica-koninginnen en 10 met kruisingen tussen Buckfastkoningingen en Carnica-darren. De volken waren allemaal even sterk en ze hadden bij het begin van de proef allemaal evenveel broed.

Gedurende de proefperiode ging men wekelijks de hoeveelheid broed van ieder volk vaststellen en we vinden die gegevens in de bij het artikel behorende tabel en grafieken. Daaruit kunnen we het volgende aflezen.

1. Het waren niet de volken van dezelfde afstamming, maar de volken van dezelfde standplaats die, wat hun broedactiviteit betreft met elkaar overeenkwamen. Met andere woorden: de invloed van de standplaats, van het milieu, is groter dan de invloed van de erfelijke aanleg.
2. Tot het eind van de proefperiode, in september, produceren de volken te Lunz meer broed dan die te Oberursel.
3. Het meeste broed hadden niet de kruisingen, maar de carnica's in Lunz.
4. Van eind augustus af broedden de kruisingen sterker dan de op dezelfde standplaats staande carnica's.
5. In Oberursel broedde de carnica gedurende de hele proefperiode iets minder sterk dan de kruisingen. Maar in Lunz lagen in juli en augustus de carnica's aan de kop. In augustus was de hoeveelheid broed van de carnica's te Lunz gedurende drie weken meer dan tweemaal zo groot als die van de carnica's te Oberursel.
6. In september was de hoeveelheid broed van de kruisingen op beide standplaatsen gelijk. Maar in het warmere Oberursel hadden de carnica's in september meer broed dan die in het koudere en vochtigere Lunz.

In een nabeschouwing zeggen de proefnemers o.a. dat het volkomen zinloos is om de kruisingen als betere broedsters aan te merken dan de carnica's als men er niet aan toevoegt onder welke omstandigheden (van klimaat en dracht) het broed geproduceerd werd.

Pas in de wisselwerking tussen erfelijke aanleg en het milieu (o.a. omstandigheden van klimaat en dracht) ontwikkelt zich datgene wat we een „eigenschap” of een „kenmerk” noemen.

UIT DE PRAKTIJK

In de zomer van 1975 had ik een leuke ervaring met mijn bijen, die ik in mijn 45-jarige imkersloopbaan nog niet heb meegemaakt. Ik heb nog wel eens zwermpjes in 6- of 8-raamskastjes en die worden als de dracht afgelopen is gevoerd. De moeilijkheid is de roverij. Dat kan men gauw zien door de grote drukte aan het vlieggat. Eerder bracht ik zo'n volkje een paar km weg want als ze er goed de val op hadden kreeg men er geen voer meer in. De bijen bestrooi ik wel eens met meel om te zien waar al die liefhebbers vandaan komen. Nu dat was een grote boogkorf, nog een liefhebberij van mij. Ze liepen gewoon kastje in, korf in en weer uit, mooi wit. Ze waren kind in huis. Het schijnt dat kleine volkjes het hun buurman niet kwalijk nemen dat ze van de suiker mee snoepen. Moerloos worden ze niet, maar ze gaan wel om zeep. Nu heb ik dat zesramertje omgezet met de bewuste boogkorf en ik kreeg een volk in het zesraamskastje dat ik over moest zetten in een 10-ramer, dus een prima volk en een boogkorf die zich spoedig herstelde door het vele broed dat daarin aanwezig was. Wel regelmatig voeren natuurlijk en het vlieggat zo klein mogelijk houden. Ik meen dat dit een mooie oplossing is geweest.

J. J. Helmes Etten (Gld.)

AFDELINGSNIEUWS

HONINGTENTOONSTELLING AFD. „REGGEDAL”

Evenals voorgaande jaren houden wij ook dit jaar weer een honingtentoonstelling op vrijdag 30 sept., zaterdag en zondag 1 en 2 okt. Deze gebeurtenis wordt georganiseerd in samenwerking met de P.J.G.O. afd. Diepenheim, die hier een gewassententoonstelling houdt. Het bovenstaande vindt plaats bij Hotel Roelofsen, Goorsegweg 22, Diepenheim.

INZENDINGEN. Alle inzenders, dus ook onze eigen leden, kunnen hun honing inleveren op donderdag 29 september na 20 uur op bovenvermeld adres. Inlichtingen bij de heer G. W. A. Exterkate. Tel. 05470-3477.

INLEGGEELD. Dit bedraagt f 2,00 per serie van 3 potten of ramen. In de volgende klassen kan ingezonden worden: 1. Flacons vloeibare honing; 2. Flacons gekristalliseerde honing; 3. Flacons heidehoning; 4. 3 ramen zomerhoning; 5. 3 ramen heidehoning.

In de klasse vloeibare honing mag met meerdere series van 3 stuks worden deelgenomen, mits er tussen de series een aanwijsbaar verschil is in soort, kleur of smaak. Door in te zenden verklaart de inzender zich zonder voorbehoud akkoord met de bepalingen van ons reglement. In alle zaken waarin het reglement niet voorziet beslist de organisatiecommissie zo nodig in overleg met de jury. Het reglement is verkrijgbaar bij de inlevering van de honing. Houders van wisselbakers, die nog niet definitief in het bezit ervan zijn worden vriendelijk verzocht deze in te leveren.

G. W. A. Exterkate, secr.
Irisstraat 56, Goor

69ste HONING- EN BIJENMARKT TE EERBEEK

Zaterdag 24 september is het weer zo ver. Dan organiseert afd. Eerbeek de 69ste Honing- en Bijenmarkt, op het terrein van café-restaurant „de Korenmolen”, aan de Kanaalweg.

Er zullen weer een twintigtal kramen geplaatst worden. Hierin worden uitgeoefend oude ambachten, als korfvlechten, spinnen, weven enz. ... Imkersartikelen zullen volop te koop worden aangeboden, terwijl er verder voor elk wat wils te koop zal zijn. Ook een informatie-stand verzorgd door leden van de afdeling zal niet ontbreken. De plaatselijke muziekvereniging zal van tijd tot tijd een stukje ten beste geven. Zo proberen we er weer een gezellige markt van te maken.

Het aanvoeren van honing en/of bijenvolken moet **voor 9 uur** plaats vinden, om de keuring op tijd te kunnen laten beginnen. Door de beperkte ruimte in het honingverkooplokaal, moeten we de aanvoerders van honing verzoeken zich op te geven uiterlijk op zaterdag 17 september, bij de penningmeester B. J. van Reen, Boerenstraat 14 te Eerbeek. Tel. 08338-1836. Per omgaande krijgt u dan een uitnodiging, tevens reglement toegezonden. Om 11 uur wordt de markt door de voorzitter geopend, en nadat de uitslag van de keuring bekend gemaakt is, kan de verkoop beginnen. Voor nadere inlichtingen kan men zich wenden tot bovengenoemde penningmeester.

Wij wensen u alle goeds, en tot ziens in Eerbeek op zaterdag 24 september.

Namens het bestuur, de secr.

AFD. BRIELLE

Op vrijdag 6 mei j.l. werd na een excursie naar de bijenstal van de Hr. Padmos de jaarvergadering gehouden in café de Vries te Oostvoorne. De voorzitter constateerde in zijn openingswoord dat de afd. een dieptepunt bereikt heeft en nog slechts 20 leden telt, in 1973 waren dat er nog 42. In 1976 zijn er totaal geen activiteiten geweest en het bestuur had nu de vraag opgeworpen of het nog wel zin had om er mee door te gaan. Na discussie werd door alle aanwezige leden unaniem besloten niet zo maar het bij(l)tje er bij neer te leggen en gewoon door te gaan. Er is ten slotte nog genoeg aan te doen om de afd. nieuw leven in te blazen.

Bij de bestuursverkiezing konden de voorzitter W. Lobs en de secr./penningmeester zich door omstandigheden niet herkiesbaar stellen. Het nieuwe bestuur ziet er nu als volgt uit: Voorz. T. Nieuwold te Zwartewaal, secr. K. van Rij te Rockanje, penningm. W. L. v. d. Hoonaard te Abbenbroek, bestuursleden L. K. Torremans te Rockanje en L. Padmos te Oostvoorne, tevens depothouder voor de imkersartikelen. De afd. is na vele jaren van plan om in samenwerking met de werkgroep Agrarisch Onderwijs van de Lagere Land- en Tuinbouwschool te Brielle een cursus „Bijenteelt voor Beginners” te organiseren. Hieronder en over andere activiteiten meer in een volgend „Groentje”.

K. van Rij, Zeeweg 19, Rockanje

AFD. OMMEN

Na 50 jaar bestuurslid te zijn geweest van onze afd. Ommen, waarvan lange tijd vice-voorzitter en vele jaren voorzitter heeft de Hr. J. Haverkort dit voorjaar zijn functie neergelegd. Hij werd prompt door de afd. tot erevoorzitter benoemd. En dat mag dan ook wel als men in aanmerking neemt dat de Hr. Haverkort ondanks zijn 85 jaar nog steeds 7 kasten verzorgd en de afd. onder zijn leiding vorig jaar nog een kleine tentoonstelling met een demonstratie korven vlechten inrichtte in het Hervormd Centrum te Ommen.

Ook wij danken de Hr. Haverhorst voor al datgene wat hij in zijn lange bestuursperiode voor onze vereniging heeft gedaan. Om in die dank ook zijn echtgenote te betrekken, die hem steeds trouw ter zijde staat, plaatsen wij hierbij beider foto.

Het Chinese woord voor honingbij is mi-fêng (fêng = angel; de e wordt uitgesproken als oe, zoals in de naam Sung-dynastie), voor bijenhoning fêng-mi. Het bijvoegsel mi dient om de naam Bij te onderscheiden van Wesp. Nu betekent mi-fêng ook belenen, vandaar dat op geschenken voor hoge ambtenaren soms de voorstellingen van bijen en apen waren aangebracht om daarmee de hoop uit te spreken, dat zij eens beleend zouden worden met vorstelijke waardigheid en een adellijke titel. Overigens bezat China reeds in het jaar 493 v. Chr. een bijenvlag als nationaal symbool. Deze fêng-chi-tsjij was bestikt met gouden bijen.

Chr. Maillie

IN MEMORIAM

Op 83-jarige leeftijd is van ons heengegaan onze imkervriend en zeer gewaardeerd lid van onze vereniging, de heer

FRANK STOFFELS

(drager van de Gouden Bij)

Ons medeleven gaat uit naar zijn kinderen en de fam. Rouw, die wij de kracht toewensen om dit verlies te mogen dragen.

Hij ruste in vrede.

Afd. Elburg

Op 9 aug. werd ons lid en depôthouder de heer

CHRIS VAN DER SCHAAF

door een hersenbloeding getroffen en overleed op zondagochtend 14 aug. om 11.30 uur in het ziekenhuis „De Bevelanden” te Goes.

Chris, hij werd 62 jaar, in wie wij een zeer actief lid verliezen ijverde op een bijzondere wijze voor de afd. N-Z-Beveland.

Een goed en eenvoudig imker, in onze afd. waar hij een centrale plaats in nam, door zijn depôthouderschap en bekend in wijde omtrek. Vele leden hebben hun eerste ervaring bij hem op gedaan en hij stond graag een ieder bij met woord en daad.

Hij heeft dan ook tot de laatste uren voor ons depôt gewerkt. Enige uren voor zijn ziek worden ontmoette ik hem nog sjouwend en zwoegend voor zijn depôt.

Met deze wetenschap, hopen wij dat zijn echtgenote en kinderen, dit tot steun mogen zijn in dit zo plotselinge verlies.

Namens de afd. N-Z-Beveland,

C. v. Beek, voorz.

IN MEMORIAM

Op 9 juni 1977 overleed onze collega-imker

J. A. H. CRANSSEN

in de leeftijd van 81 jaar.

Met hem verloren we een trouw en vriendelijk lid, die met een warme belangstelling voor de natuur, zijn bijen verzorgd heeft.

Wij wensen zijn vrouw en kinderen, bij het dragen van dit verlies veel sterkte toe.

Afdeling Oegstgeest e.o.

SIEGERLAND - HONINGSLINGERS

4-H-Raams-Honingslinger	f 290,—
met elektro-motor	f 580,—
6-H-Raams-Honingslinger	f 375,—
met elektro-motor	f 660,—
8-H-Raams-Honingslinger	f 415,—
met elektro-motor	f 700,—
Radiaal- en zelfwende-slingers	

prijs op aanvraag

Elektro-motoren (70 Watt)	
met compleet drijfwerk	f 375,—
Kunststof Bijenkasten (Dubbelwandig)	
plastic ramen	

Alleenverkoop voor Nederland „De Bijenkorf” Eemnes
Tevens uitgebreide sortering Imkersartikelen.

Geopend van maandag tot en met zaterdag
„DE BIJENKORF”

Meentweg 103 - EEMNES - Tel. 02153 - 8 67 04

H.H. IMKERS

Zend vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS

rechtstreeks of in verenigingsverband
naar . . .

HONINGZEMERIJ

W. van 't LAND

Telefoon 2607 Barneveld

Desgewenst KUNSTRAAT terug.

* U zult zien, wij betalen de hoogste prijs.

Bijenstand Fa. H. T. VAN DAM & ZN.

Jubbega (Fr.)

Tel. 05165 - 13 82

kan u alles leveren voor de Moderne Bijenteelt. Kunstraat, Bijenwoningen en onderdelen uit eigen werkplaatsen.

Door eigen grote importen alle gereedschappen voor lagere prijzen.

Vraagt onze nieuwe uitgebreide prijsencourant 1977 met vele afbeeldingen. Wij zenden u die op aanvraag gratis toe.

Tevens komen wij weer op de te houden bijenmarkten.

J. G. DE ROEVER: BIJEN EN BIJENHOUDEN

De 2e druk van dit nederlandstalige standaardwerk over bijenteelt is door de auteur aangevuld met een uitgebreid register en door hem van een nieuwe inleiding voorzien. Het 640 pagina's tellende boek, met ruim 400 foto's en afbeeldingen is in linen gebonden. Het register (32 pag.) is los verkrijgbaar voor de bezitters van de 1e druk.

DE INTEKENPRIJS tot 15 november 1977 is f 46,50, excl. verzendkosten.

Na 15 november 1977 is de prijs f 62,50.

HET REGISTER kost f 5,—, incl. verzendkosten.

INTEKENEN BIJ:

Bijenhuis, Wageningen.
Honingzemerij Het Zuiden, Boxtel.
Fa. van Dam, Jubbega.
De erkende boekhandel.

Verschijningsdatum eind oktober 1977.

BIJBOEK 1: J. W. SCHOTMAN „HANDBOEK DER MODERNE BIJENTEELT” is nog leverbaar. Prijs f 69,50.

UITGEVERIJ KONSTAPEL, POSTBUS 1439, GRONINGEN, telefoon 050 - 12 34 44

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 6,50, elk woord meer 35 cent. Bij vooruitbetaling te voldoen op giro-nummer 823276 van de Ver. tot Bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Bij 11 keer plaatsen 10% korting. Inzendtermijn voor de 10e van de maand voorafgaande aan de maand van plaatsing. De redactie aanvaardt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud.

Wij verkopen kerngezonde **BIJENVOLKEN** onder volle garantie. Kom vrijblijvend eens kijken. Bijenpark BRULLEMAN, Zandpad 42a, Breukelen. Tel. 03462 - 13 03.

Wij verkopen **SPAARKASTEN** van mooi tropisch hecht hout, ook in bouwpakket. Van dit hout ook **ZESRAMERS**. Simplex-kasten in goede staat vanaf f 75,—. Ook leveren wij **IMKERSARTIKELN**, slingers, kunstraat, pijpen, handschoenen, bijenkappen en sluiers, draad, vorken, korven en kiepen enz. enz. Breng ons eens een bezoek, wij zijn alle dagen geopend ook zaterdag, zondags gesloten. Bijenpark BRULLEMAN, Zandpad 42a, Breukelen. Tel. 03462-13 03.

GEVRAAGD: Bijenvolken in kasten en korven, en verder alle voorkomende bijenmateriaal. Betaling contant. Bijenpark BRULLEMAN, Breukelen. Tel. 03462 - 13 03. Van ouds bekend.

TE KOOP GEVRAAGD: Ruwe en zuivere Bijenwas. Honing en Waszemerij „DE BIJENKORF” Eemnes. Telefoon 02153 - 8 67 04.

TE KOOP: Prima sterke bijenvolken in kasten, korven en op ramen. Bijenstand „DE BIJENKORF” sinds 1897, Meentweg 103, Eemnes. Telefoon 02153 - 8 67 04.

VOOR ALLE IMKERSARTIKELN naar Bijenstand „DE BIJENKORF”, Eemnes. Telefoon 02153 - 8 67 04. Prijscurant op aanvraag. Tevens hebben wij nog wat honing voor de wederverkoop.

WIJ KOPEN: Inlandse Bijenhoning, Ruwe - Zuivere Bijenwas, Propolis, Honing- en Waszemerij ARKADIA Lochem. Telefoon 05730 - 18 27/22 19.

TE KOOP GEVRAAGD: Bijenvolken zowel korven en kasten en verdere imkersbenodigdheden. Alles tegen contante betaling en aan huis afgehaald. Bijenstand „DE BIJENKORF” sinds 1897, Meentweg 103, Eemnes, (Utrecht). Tel. 02153 - 8 67 04.

TE KOOP: Nieuwe en gebruikte 3-raams slingers, keuze uit 3 stuks. H. de Vries, Huize St. Geertrudes, Workum, tel. 05151-1252, b.g.g. 05151-1664.

TE KOOP: Nieuwe bijenraampjes, bij 100 st. 50 cent per stuk. A. Arissen, Kon. Julianadorp 15, Randwijk, tel. 06889-247.

AANGEBODEN: Carnica volkjes op drie ramen 1976 en 1977, of koninginnen per stuk. Vanaf 10 augustus a.s. bij: A. Daalder, Jonkstraat 11, Middenbeemster, tel. 02998-1909.

TE KOOP: Wegens bijzondere omstandigheden: 10 goedbevolkte spaarkasten. Broedkamer, honingkamer, Koninginnerooster, reisraam. Groen met witte randen. 6 jaar oud, waarvan 8 met losse bodem, aluminiumdak. R. Bakker, Scheepshellingstraat 105, Oude Pekela, tel. 05978-2592.

TE KOOP GEVRAAGD: „Bijen en bijenhouden” door J. G. de Roever, uitgave 1948. J. H. Doornweerd, Langenhorst 29, Ede. Tel. 08380-17865.

TE KOOP AANGEBODEN: Boogkorven 12 en 16 raams — ronde korven, opzetranden, zware bijenvolken in korven en bischopsmuts (alles nieuw) berkenrijs-bezems. J. Grelling, Wildgindijk 10, Annen Dr., graag eerst bellen: 05922-544.

TE KOOP: Koolzaadhoning in emmers van 14 kg. B. Slotboom, Holterweg 9, Eibergen, tel. 05453-433.

Nog een beperkte hoeveelheid suiker voor verkoop beschikbaar, niet gedenatureerd, kan ook voor huishoudelijk gebruik. W. Kooistra, Gerritsmastraat 49, Heerenveen, tel. 05130-24872.

Als verenigde winkeliers in „Natuurvoeding” kopen wij graag in: koud geslingerde, inlandse pothoning. Uw aanbod kunt u richten aan „Nectar-natuurvoeding”, Sixlaan 42, Hillegom, tel. 02520-20498.